

Van Ambitie naar Transitie naar Expositie

Vervolgonderzoek op basis van het rapport 'Samen voor een Duurzame Toekomst' (Jan van Laarhoven 2018)

Versie: 3.00 (07 juni 2020)

Auteur: Magiel Venema

1. Inleiding

Het bestuur van het Streekmuseum Etten+Leur heeft de ambitie uitgesproken het museum binnen afzienbare tijd om te vormen tot een kwalitatief hoogwaardig en, vooral, een bezoekwaardig museum.

Het museum is een geregistreerd museum. Het is opgenomen in het Museumregister Nederland en dit staat borg voor kwaliteit. Als geregistreerd museum kunnen houders van de Museumjaarkaart het museum gratis bezoeken.

In het Streekmuseum Etten+Leur is sinds enkele jaren een vertrek gewijd aan de eerste gemotoriseerde vlucht in Nederland. De inrichting van deze ruimte is geheel verzorgd door SEGVIN.

Ook biedt het Streekmuseum Etten+Leur sinds 2018 onderdak aan het Huysmuseum. Dit museum, gewijd aan de geschiedenis van de psychiatrische inrichting Het Hooghuis uit Leur moest wegens verkoop van het oorspronkelijke pand een andere plaats zoeken. De collectie van het Huysmuseum omvat naast objecten die rechtstreeks gerelateerd zijn aan de psychiatrie, ook kunstwerken van Marlene Dumas.

In 2018 heeft het Streekmuseum Etten+Leur, dankzij een gift, de opdracht kunnen geven een onderzoek te laten doen naar de toekomst van het museum. Dit onderzoek, uitgevoerd door de museumdeskundige Jan van Laarhoven, met als titel 'Samen voor een Duurzame Toekomst' heeft vooral onderzocht welke plaats het museum inneemt in Etten-Leur en welke relaties er zijn met andere culturele instellingen, zoals de Stichting Vincent van Gogh, de Lambertuskerk, Nederlands Drukkerijmuseum en de Stichting Eerste Gemotoriseerde Vlucht (SEGVIN).

Als sterke punten kwamen naar voren de unieke locatie van het museum in het St.

Paulushofje en de ruimtelijke nabijheid van de andere genoemde instellingen.

Als zwak punt kwam naar voren de nogal eclectische samenstelling van de collectie.

Op grond van deze resultaten van dit onderzoek wil het bestuur van het Streekmuseum Etten+Leur een eigen toekomstvisie presenteren.

Welke museale wegen ingeslagen moeten worden: de samenstelling van de collectie, de presentatie daarvan en de interne bouwkundige consequenties daarvan en mogelijk andere daaruit voortvloeiende zaken?

Deze visie dient getoetst te worden aan de expertise van deskundigen, met name aan de resultaten van een door de Gemeente Etten-Leur in 2020 geïnitieerd onderzoek. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd door Marco van Vulpen van BMC Advies.

2. *Het museum nader beschouwd*

Het bestuur handelt vanuit de volgende missie:

De geschiedenis van Etten-Leur en het daarmee samenhangende materiële en immateriële erfgoed op een interessante, aantrekkelijke en educatieve wijze te presenteren aan en toegankelijk te maken voor bezoekers uit Etten-Leur en van daarbuiten. Gezien de belangstelling vanuit het primair onderwijs dient deze doelgroep niet vergeten te worden

De daarbij gehanteerde visie is om dit te doen, waar mogelijk en gewenst, in nauwe samenwerking met de overige culturele instellingen in Etten-Leur.

De huidige situatie van het museum is een eclectische collectie. In het verleden is men begonnen met verzamelen van alles wat beschikbaar kwam: niet altijd is even duidelijk wat de relatie van de geëxposeerde objecten is met Etten-Leur en directe omgeving. De collectie dient gethematiseerd te worden, opdat de relatie met de geschiedenis van Etten-Leur duidelijker wordt. Daarnaast ontbreekt het vrijwel overal aan toelichtende teksten en worden er geen AV-middelen gebruikt.

Voor de nieuwe insteek kan gekozen worden uit drie benaderingen.

Als eerste de benadering uit het rapport 'Samen naar een Duurzame Toekomst', waarin een **bepaald thema centraal** staat. In dit rapport wordt als voorbeeld het thema 'Verbinding' gegeven. Dit thema kan op diverse manieren worden gepresenteerd, zowel letterlijk als figuurlijk: Etten-Leur als kruispunt van wegen, verbinding tussen mensen e.d. (een illustratie van dit laatste is het herstellen van de verbinding tussen de cliënten van de psychiatrie en de samenleving).

Een mogelijke tweede benadering is die aan de hand van de **componenten van een samenleving**. Deze componenten zijn de instellingen van een samenleving zoals het bestuur, de kerken, onderwijsinstellingen en overige georganiseerde verbanden zoals verenigingen. Vervolgens de bewoners (aantal, samenstelling, dynamiek) en de bedrijvigheid (industrie, landbouw, diensten). Dan de basisfuncties van een samenleving zoals wonen, werken, verkeer en vrijetijdsbesteding.

Een derde benadering tenslotte is een chronologische, met als leidraad de '**Canon van Etten-Leur**'. Aan de hand van een tijdlijn kunnen dan die gebeurtenissen en personen die hun stempel op Etten-Leur gedrukt hebben in beeld worden gebracht, zodat bezoekers het huidige samenlevingsverband 'Etten-Leur' (bestaande uit inwoners met hun bezigheden, de ruimtelijke neerslag daarvan en de externe relaties) kunnen begrijpen en verstaan.

Een eerste aanzet tot deze canon is in 2017 door het bestuur gemaakt.

Het gaat hierbij om de volgende onderwerpen en thema's:

0. Tijdlijn van Etten-Leur en oudste geschiedenis: Jan uten Houde, Nobelaer;
1. Rol van de turfhandel en daaraan gekoppeld, de turfschipper Adriaan van Bergen;
2. Sybrand Heerma van Voss: Industrieel en visionair (deels collectie SEGVIN);
3. Rol van de religie in de loop der tijd: generaliteitsland, verzuiling, ontkerkelijking en nieuwe religies;
4. Vincent van Gogh in Etten-Leur;
5. Volksgezondheidszorg: a. Algemeen (Huisarts Mol, Wit-Gele Kruis);
b. Geestelijk (collectie Huysmuseum);
6. Oorzaken en gevolgen industriële ontwikkeling sinds de jaren vijftig en de daarmee gepaard gaande veranderingen in de samenstelling bevolking (herkomst, mentale verstedelijking etc.) en de gebouwde omgeving;
7. Hoe werd en gewoond en geleefd in de huisjes van het hofje in de loop der tijden?
8. Trivia: beroemdheden, Mami spektakels (Guinness Book of Records), etc.

Opgemerkt kan worden dat de gemeente Etten-Leur een aantal jaren geleden de onderwerpen 1, 2 en 4 tot de speerpunten van vigerende toeristisch beleid benoemde. Onderdeel 2 is in eerste opzet deels door SEGVIN ingevuld.

Onderdeel 4 komt uiteraard reeds ruim aan bod bij de Stichting Vincent van Gogh.

Onderdeel 5b is de collectie van het voormalig Huysmuseum.

Tenslotte kan ten aanzien van punt 7 opgemerkt worden dat een eerste beoordeling hiervan door het Nationale Openluchtmuseum uit Arnhem positief beoordeeld werd.

Welke benadering gekozen gaat worden, zal afhangen van de adviezen die het bestuur hierover gaat ontvangen.

3. *Onderzoeksvragen vervolgonderzoek*

De thematisering:

Welke van de drie gesuggereerde benaderingen verdient de voorkeur?

Zijn de onderwerpen, thema's en verhaallijnen museabel genoeg om een breed publiek aan te spreken?

Zijn er genoeg objecten om deze thema's zichtbaar te maken?

Hoe maakt men een goed expositieplan rond deze thema's en verhaallijnen?

Welke hulpmiddelen (teksten, AV-middelen e.d.) zijn mogelijk en nodig?

In hoeverre kunnen modellen uit de 'museum-theorie' (bv. Pine & Gilmore, Storytelling e.d.) een rol spelen bij de invulling van deze thema's?

Welke bouwkundige en andere aanpassingen zijn er nodig en gewenst?

Welke middelen (financieel en technisch) zijn hiervoor nodig?

De interne organisatie:

Is een modern museum op basis van vrijwilligers een reële zaak of is aanvulling met beroepskrachten nodig?

Welke deskundigheid is aanwezig en welke is er nodig?
Welke professionele bekwaamheden zouden ingehuurd moeten worden?
Aan welke voorwaarden moeten ook vrijwilligers voldoen en hoe kom je aan zulke vrijwilligers?

De externe omgeving:

Welke vormen van samenwerking bestaan er met de andere musea en andere instellingen in Etten-Leur en de regio?
Welke samenwerkingspartners ontbreken?
Onder welke vlag moeten de Etten-Leurse musea naar buiten treden: apart of onder één naam?
Hoe past het geheel binnen een eventuele integratie met andere Etten-Leurse musea zoals van Gogh?
Hoe is de houding en rol van de gemeente tegenover het museum? Wat is de gewenste rol en hoe kan deze het best bereikt worden?
Genieten de musea genoeg steun, bekendheid en sympathie bij de bewoners, bedrijven, scholen en toeristen van Etten-Leur en de regio?

De financiën en fondsenwerving:

Wat is er nodig om het museum financieel gezond te kunnen exploiteren?
Hoe ziet een indicatieve begroting eruit die de uitvoering van de toekomstplannen mogelijk maakt?
Welke zijn de in aanmerking komende 'grote' fondsen en op welke manier kunnen deze het best benaderd worden?
Welke rol kan het museum hier zelf in spelen (bv. activiteiten, sponsormogelijkheden)?

Definities:

Wat is een heemkundig museum:

A Heritage Museum is a museum primarily dedicated to the presentation of historical and cultural information about a place and its people.
The museum serves as a world of discovery, and uses concepts to explore the history, architecture, art, culture and heritage of a place.
The museum presents through artifacts, installations and new technologies the history of a place.

Wat is een canon:

Een canon is een overzicht van belangrijke gebeurtenissen, personen, teksten, kunstwerken en voorwerpen uit de geschiedenis van een plaats.
Samen vertellen ze hoe deze plaats zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld.
Een canon kan chronologisch of thematisch worden opgesteld.
Musea kunnen de canon gebruiken als leidraad voor hun inrichting.